

Galéria hudby 18. ročník

Cyklus komorných koncertov
↳ Koncertná sála Župného domu

Nitrianska galéria
2023

16. 5. 2023 o 18.00 hod.

Maroš Klátik & Juraj Tomka

Maroš Klátik – klavír
Juraj Tomka – husle

PROGRAM

Leoš Janáček: Sonáta pre husle a klavír

1. Con moto
2. Balada
3. Allegretto
4. Adagio

Olivier Messiaen: Téma s variáciami pre husle a klavír

- Thème – Modéré
Var. 1 – Modéré
Var. 2 – Modéré, un peu vif
Var. 3 – Modéré, avec éclat
Var. 4 – Vif et passionné
Var. 5 – Très lent

Béla Bartók: Sonáta pre husle a klavír e mol, BB. 28, DD. 72

1. Allegro moderato (molto rubato)
2. Andante
3. Vivace

Dĺžka trvania koncertu: 60 minút

O HUDOBNÍKOCH

MAROŠ KLÁTIK → Študoval hru na klavíri na Konzervatóriu v Bratislave a na JAMU v Brne a neskôr pokračoval doktorandským štúdiom na VŠMU. Počas štúdií získal 1. miesto a titul laureáta na The International Competition of Young Performers 2006 Viedeň, 1. miesto a titul laureáta na Kaukko Sorjonen Foundation 2008, Jyväskylä, Fínsko a Yamaha Music Foundation of Europe 2008, 1. miesto. Od roku 2007 spolupracoval ako sólista s Moravskou filharmóniou Olomouc, Janáčkovým akademickým orchestrom, Filharmóniou Bohuslava Martinů Zlín, Západočeským symfonickým orchestrom Mariánske Lázně, Slovenským komorným orchestrom Bohdana Warchala a iné. Ako sólista a komorný hráč účinkoval na mnohých hudobných festivaloch ako Janáčkov festival Brno, Bratislavské hudobné slávnosti, Galéria hudby Nitra, Musica nobilis Spiš, Pianoforte–Fest Meissen, Pažaislio muzikos festivalis Kaunas – Litva, Chopin–Festival Gaming – Rakúsko, EPTA. Je pravidelným hosťom festivalu Albrechtina (Ne)známa hudba. Ako sólista a komorný hráč koncertoval v mnohých krajinách Európy, Ázie a USA. Pedagogicky pôsobí na Konzervatóriu v Bratislave a Akadémii umení v Banskej Bystrici. Maroša Klátika spája dlhoročné umelecké priateľstvo s Rolfom Beckom a International Choir Academy.

JURAJ TOMKA → Po štúdiu na Konzervatóriu v Bratislave pokračoval na bratislavskej Vysoké školy múzických umení. Neskôr študoval na Universität für Musik und darstellende Kunst vo Viedni a tiež na Escuela Superior de Musica Reina Sofia v Madride. Je víťazom niekoľkých interpretačných súťaží, napr. držiteľ ceny Nadácie YAMAHA z roku 2010. Pôsobil v niekoľkých medzinárodných orchestrálnych telesách: International Youth Symphony Orchestra, Bremen, Wiener Jeunesse Orchester, Viedeň, European Union Youth Orchestra pod vedením svetoznámych dirigentov. Účinkoval so Slovenskou filharmóniou, Symfonickým orchestrom Slovenského rozhlasu, Capellou Istropolitana, Spira mirabilis, hral v Slovenskom kvartete, Sláčíkovom kvartete Jána Strmenského, Klavírnom triu Istropolis. V súčasnosti je prvým huslistom Mucha Quartet, ale vystupuje aj sólovo, napr. so Symfonickým orchestrom Konzervatória v Bratislave, Symfonickým orchestrom VŠMU Bratislava, Symfonickým orchestrom Slovenského rozhlasu, Štátnym komorným orchestrom Žilina, Štátnou filharmóniou Košice, s Moyzesovým kvartetom, VŠMU Baroque Ensemble, Barokovým komorným orchestrom. Viackrát účinkoval sólovo na Bratislavských hudobných slávnostiach. Pôsobí aj ako pedagóg hry na husliach na Konzervatóriu v Bratislave a na Hudobnej a tanečnej fakulte VŠMU.

O SKLADATEĽOCH A PROGRAME

Moravský skladateľ **Leoš Janáček** (1854–1928) bol velikánom hudby 19. a 20. storočia. Bol taktiež teoretikom, pedagógom a zberateľom ľudových piesní. Výskum na vidieku a ľudová hudba boli pre Janáčka dôležitým inšpiračným zdrojom v jeho kompozičnej tvorbe. Jeho *Sonáta pre husle a klavír* je jediným dielom svojho druhu z jeho tvorby. Vznikala počas prvej svetovej vojny v roku 1914 a nesie silné autobiografické črty. Sám o nej napísal: „V Sonáte pre husle a klavír z roku 1914 som počul zvuk rinčiacej ocele v mojej utrápanej hlave...“ Dielo nesie nepopierateľne rozpoznateľný originálny jazyk autora s rytmickými „sčasovkami“ (krátkymi a často ostinátymi hudobnými motívami) a melodikou opierajúcou sa o „nápěvky mluvy“ (prírodnú intonáciu ľudskej reči). Sonáta má štvorčasťový formový pôdorys, pričom každá časť nesie svoj jedinečný charakter a atmosféru. Po mnohých zásadných revíziách bola Sonáta publikovaná až v roku 1922.

Olivier Messiaen (1908–1992) bol nielen skladateľom, organistom, ale aj vášnivým ornitológom. Mnohé jeho diela obsahujú aspekty všetkých troch oblastí. Ako skladateľ vychádzal z najlepších tradícií francúzskej hudby, najmä Debussyho. Jeho tvorbu silno ovplyvnila schopnosť synestézie, konkrétne vnímanie hudby vo farbách. Ako jeden z prvých skladateľov sa zaoberal tvorbou pre elektronické hudobné nástroje. K svojmu dielu *Téma s variáciami pre husle a klavír* zaujal špecifický postoj, keďže ho skomponoval ako svadobný dar pre svoju prvú manželku, huslistku Claire Delbos, v roku 1932. Dielo vzniklo krátko po jeho vymenovaní za prvého organistu v kostole Svätej Trojice v Paríži. Často sa spája s jeho slávnym Kvartetom na koniec časov (Quatour pour la fin du temps). Skladá sa z témy a piatich charakteristických variácií. Téma je komponovaná v štvorčase takte a v miernom tempe. Každá variácia nesie jedinečnú atmosféru, čo sa týka dynamiky, taktu, tempa, tonality a rytmu. Rastúca komplexnosť variácií vyúsťuje vo vrcholnom uvedení témy vo vysokom registri huslí za priam organového sprievodu klavíra a v záverečnom katarznom upokojení hudobného deja.

Béla Bartók (1881–1945) bol maďarský skladateľ, klavirista a etnomuzikológ. Je právom považovaný za jedného z najväčších skladateľov 20. storočia a jedného z najvýznamnejších maďarských skladateľov. Po skoršej smrti otca v roku 1888 strávil niekoľko rokov v Prešporku (tu sa spriatelil aj s Alexandrom Albrechtom) a neskôr študoval na Akadémii

v Budapešti kompozíciu (Hans Koessler) a hru na klavíri (István Thomán). Už počas štúdia sa prejavil jeho záujem o ľudové piesne z rôznych regiónov sveta, s tým spojené modálne myslenie, experimentovanie s dizonantnou harmóniou a odvážnymi netradičnými rytmami. *Sonáta pre husle a klavír e mol, BB. 28, DD. 72* z roku 1903 je jeho raným dielom, ktoré vzniklo počas jeho štúdia v Budapešti. Svojou pomerne tradičnou hudobnou rečou sa ešte nedá zaradiť k jeho vrcholným kompozíciám svojho druhu (dve husľové sonáty z rokov 1921–1922). Dielu však nechýba impozantný hudobný oblúk, geniálna invencia prameniaca z ducha ľudovej hudby, kompozičné majstrovstvo motivickej a kontrapunktickej práce a pôsobivé farby vytvorené kombináciou zvukov huslí a klavíra v ich najatraktívnejších polohách. Stavba diela je trojčasťová, pričom každá časť je monumentálne vystavaná. Prvá časť nesie prvky sonátovej formy s tromi kontrastnými témami. Prvá je chorálová a zemitá, druhá je romantická a tretia ja vzletného a hravého charakteru. Druhú časť uvádza pochmúrna téma v sólových husliach, ktorá je neskôr varírovaná deklamačným spôsobom folklórneho cifrovania. Stredný diel prináša rezkú polku a dramatický dialóg huslí a klavíra, ktorý sa napokon vracia do zádumčivej atmosféry úvodu. Finálna časť je ohnivé rondo v uhorskom štýle, ktoré predstavuje virtuózný vrchol sonáty a grandiózny záver celého diela.

8. 6. 2023 o 18.00 hod. Praque Quiet music collective

Ian Mikyska – viola da gamba, barytonová elektrická
gitara, umelecký vedúci
Anna Paulová – klarinet, basový klarinet
Milan Kárník Jakeš – husle, viola
Luan Gonçalves – kontrabas

PROGRAM

Klaus Lang: my heart is singing like a bird
Sylvia Lim: Overlapping Transformations
Adrián Demoč: Ma fin est mon commencement
Michal Wróblewski: Variability
Ian Mikyska: Da capo al fine

Dĺžka trvania koncertu: 60 minút

O HUDOBNÍKOCH

PRAGUE QUIET MUSIC COLLECTIVE → Je mladý súbor pre súdobú hudbu so zameraním na stíšenie, spomalenie a pozornosť. Od svojho založenia v roku 2021 už predviedol viac než dvadsať nových skladieb, ktoré uvádza ako na hostujúcich koncertoch v Česku a na Slovensku, tak aj na vlastných koncertoch v Prahe – ide hlavne o každoročný Prague Quiet Music Festival. V roku 2022 zahájil súbor spoluprácu s Galériou hlavného mesta Praha, ktorá zatiaľ vyústila do výstavy Päť neistých situácií, na ktorej bolo uvedených päť novo–objednaných diel, reagujúcich na päť výtvarných diel zo zbierok GHMP. Ansámbl tiež pripravil dva špeciálne celovečerné koncerty: Ryōkan in Banská Štiavnica (hudba, japonské zenové básne a terénne nahrávky zo stredného Slovenska – skladba vznikla na rezidenci v KC Eleuzína) a Sediet' (čajový obrad so živou hudbou pre dvanásť divákov).

IAN MIKYSKA → Je skladateľ a hudobník, ktorý sa často vydáva k hraniciam zvuku – tvorí inštalácie, videá, knihy, performance či rozhlasové skladby. Vyštudoval kompozíciu na Guildhall School of Music & Drama v Londýne, ďalej študoval na Universität der Künste v Berlíne a Centre audiovizuálnych štúdií FAMU. V súčasnosti dokončuje magisterské štúdium réžie alternatívneho a bábkového divadla na pražskej DAMU. Jeho hudbu uviedol napr. Klangforum Wien, Orchester Berg, či Ostrava New Orchestra, v súčasnosti pracuje na objednávke pre Janáčkovu filharmóniu Ostrava. Venuje sa tiež tvorbe pre galérie (Národní galérie, GAMPA Pardubice, Oblastní galerie Vysočiny v Jihlavě, Dům umění Ústí nad Labem) či v spolupráci s výtvarnými umelcami (Zbyněk Baladrán, Jan Pfeiffer, Martina Smutná). Ako hudobník spolupracuje s divadlami (Národní divadlo, Divadlo na zábradlí, Husa na provázku, Městské divadlo Zlín). Pôsobí tiež ako prekladateľ do angličtiny a zástupca šéfredaktora časopisu Czech Music Quarterly.

ANNA PAULOVÁ → Popredná česká klarinetistka Anna Paulová začala hrať na klarinet v jedenástich rokoch u Karla Mezery. Potom pokračovala na Pražskom konzervatóriu u prof. Milana Poláka a prof. Ludmily Peterkovej a od októbra 2013 študuje na Akadémii múzických umení v Prahe v klarinetovovej triede prof. Jiřího Hlaváča a prof. Vlastimila Mareša. V roku 2015 získala 2. cenu a titul laureáta na Mezinárodnej hudobnej súťaži Pražská jar. V roku 2016 sa stala štipendistkou Nadácie Český hudobný fond a zaoberá sa hudbou 20. a 21. storočia. Zameriava sa na skladby českých skladateľov (Bohuslav Martinů, Karel Husa, Viktor Kalabis, Miloslav Ištvan, Vladimír Tichý, Lukáš Matoušek, Aleš Pavlorek). Ako sólistka vystúpila s množstvom domácich i zahraničných orchestrov. Taktiež patrí k víťazom konkurzu „Zahraj si s Českou filharmonií“ a v júni 2014 tak vystúpila ako sólistka s Českou filharmóniou pod taktovkou Jiřího Bělohlávka.

MILAN KÁRNÍK JAKEŠ → Vyštudoval Konzervatórium a Vyššiu odbornú školu Jaroslava Ježka (odbor husle so zameraním na jazz) pod vedením Lukáša Kutý a Mária Illéša, v súčasnosti študuje na HAMU odbor jazzová hudba. Je členom skupin Free Balkan Quintet, Futur Swing, Qaraba Ensemble, Stratocluster, Talaqpo a Kvintesence Quartet. Venuje sa ako rýdzo akustickej tvorbe, tak i elektronickému experimentovaniu. Považuje a oslavuje spontánnu tvorbu za možnosť odpútania sa od pevných pút a konsenzov reality. Všetko je dovolené, hra tvorivej energie začína. Jediné čo máme je naše vlastná zodpovednosť na ceste životom.

LUAN GONÇALVES → Pochádza zo São Paula, kde študoval na Štátnom konzervatóriu Toma Jobima. V sedemnástich rokoch však prišiel ako výmenný študent do Českej republiky, kde nastúpil na Pražské konzervatórium ako študent klasického kontrabasu. Ďalej študoval na jazzovom oddelení pražskej HAMU a Anton Bruckner Privatuniversität v rakúskom Linzi. V súčasnosti študuje antropológiu na Karlovej univerzite. Pôsobí v množstve zoskupení vrátane klasických, jazzových a experimentálnych, napr. Talaqpo, Jungle Debris, SwingHouse Orchestra a Stratocluster.

O SKLADATEĽOCH A PROGRAME

Koncertný program ponúka prierez repertoárom Ansámbla, vrátane niekoľkých objednávk z minulého roku. Okrem skladby Adriána Demoča vznikli všetky kompozície priamo na objednávku ansámblu.

Klaus Lang je jedným z najvýraznejších skladateľov na scéne súdobej hudby. Jeho nekompromisná, často tichá hudba s dôrazom na naše prežívanie času (vrátane jeho duchovného rozmeru) je na hony vzdialená hyperkomplexnej, premenlivej a hlasitej „Neue Musik“, ktorá dodnes v nemecko–jazyčnom prostredí dominuje. Jeho skladba My heart is singing like a bird vznikla na objednávku súboru a jeho netradičná inštrumentácia využíva osobitým a pôsobivým spôsobom: neutuchajúce, ale stále sa premieňajúce arpeggia (rozložené akordy) na viole da gamba, tvorí akúsi harmonickú kostru skladby, okolo ktorej sa ostatné nástroje neustále pohybujú – vychylujú sa, spojujú, navracajú... Názov je citáciou z básne anglickej poétky z obdobia romantizmu Christiny Rossetti (1830–1894) – tá je inšpiráciou skôr nepriamo, lebo hnutie preraphaelitov sa obracalo k ideálom minulosti, vrátane piesňovej formy, ktorou sa pre formu skladby inšpiroval i komponista. Premiéra skladby prebehla na Prague Quiet Music Festivale 2022, kde Klaus Lang – nielen skladateľ, ale tiež hráč na varhany – predviedol aj sólový varhaní recitál.

Skladby Michala Wróblewského aj Sylvie Lim vznikli pre projekt Pět nejistých situací v spolupráci s GHMP. Wróblewského skladba reaguje na pohyblivý objekt Radoslava Kratiny, ktorý sa stal inšpiráciou pre vytvorenie harmonického (mikrotonálneho) prostredia, v ktorom sa skladba odohráva. Lim zase reagovala na jednoduché, abstraktné fotogramy umelkyne Aleksandry Vajd, a jej hudobné kompozície obsahujú väčšiu mieru improvizácie – aj napriek tomu si zachováva jasný charakter. Rovnako kompozícia lana Mikysky je spojená s výtvarným dielom, konkrétne kolážou poľky Alicje Jodko zo série Pejzaž nadmorski z muszłą (Morská krajina s mušľou). Skladba Adriána Demoča je jediná, ktorá nevznikla pre ansámbľ – ide skôr o predzvest' novú objednávku od tohto slovenského skladateľa, ktorého hudba sa vyznačuje výrazným stíšením a jemnosťou, si budú môcť posluchači vypočuť na Prague Quiet Music Festivale 2023

26. 10. 2023 o 18.00 hod. Pressburg Saxophone Quartet

Andrej Simančuk – altový saxofón
Silvia Macejová – altový saxofón
Ján Gašpárek – tenorový saxofón
Ladislav Fančovič – barytónový saxofón

HUDOBNÝ PROGRAM

Domenico Scarlatti: Sonáta pre klavír K.87 (úprava Andreas van Zoelen)
Johann Sebastian Bach: Fuga BWV 877(úprava Ladislav Fančovič)
Faustin Jeanjean – Maurice Jeanjean: Saxofónové kvarteto
Tadeáš Salva: Saxofoniáda
Marián Lejava: SaxArt, (Etude No.1 pre saxophone quartet)
Peter Zagar: Saxofónové kvarteto (premiéra)
Pascal Manolios: Umbra

Dĺžka trvania koncertu: 63 minút

O HUDOBNÍKOCH

PRESSBURG SAXOPHONE QUARTET → založil v roku 2014 klavirista, saxofonista a aranžér Ladislav Fančovič. Venuje sa interpretácii rôznych hudobných žánrov od klasickej hudby, cez ragtime až po hot–jazz 20. rokov minulého storočia. Pressburg Saxophone Quartet (r. 2020 sa premenovali zo Saxophone Syncopators) účinkujú prevažne na Slovensku a v okolitých krajinách a na svojom konte majú aj úspešné turné v Indii (2015) a v Číne (2017). Zoskupenie používa kombináciu originálnych historických nástrojov a náustkov značky Beuscher z počiatku 30. minulého storočia (tenor a barytón), ktoré boli skonštruované podľa pôvodného patentu vynálezcu saxofónu, Adolpha Saxa, s modernými nástrojmi zn. Yamaha (soprán) a Selmer (alt). Touto kombináciou dosahujú veľmi špecifický zvuk.

V ich repertoári klasickej hudby nájdete predovšetkým skladby, ktoré boli pre toto špecifické nástrojové obsadenie skomponované v origináli (Alexander Glazunov, Jean–Baptiste Singeleé, Eugène Bozza, Jean Françaix, Pierre Max Dubois, Claude Pascal, Carlos Micháns, Ida Gotkowsky, Jindřich Feld, Jevgenij Iršai, Marián Lejava), ale v repertoári majú aj úpravy skladieb veľikánov obdobia baroka či klasicizmu (J. S. Bach, W. A. Mozart) a úpravy skladieb slovenských a českých autorov (Ilja Zeljenka – Musica Slovaca a Eugen Suchoň – Serenáda op. 5 a klavírne skladby Piros Rózsa, Ballerina, Antonín Dvořák – Sláčíkové kvarteto F–dur, op. 96). V roku 2017 našťudovali pre projekt „Hudba v sade“ dva koncerty napísané pre tubu a saxofónové kvarteto od skladateľov Rolanda Szentpali a Erina Patona. Okrem klasickej hudby sa kvarteto špecializuje na autentickú interpretáciu hudobného žánru ragtime v aranžmánoch pre štyri saxofóny. Aranžmány týchto skladieb pochádzajú z rokov 1910 až 1920, kedy saxofón ako hudobný nástroj

zažíval svoj najväčší vývoj a stal sa veľkou inšpiráciou rovnako pre interpretov ako aj pre hudobných skladateľov. V roku 2015 vytvorili unikátny audio–vizuálny projekt Putovanie za Chaplinom, v ktorom naživo sprevádzajú dve nemé grotesky Charlieho Chaplina prostredníctvom ragtimov zaranžovaných tak, aby dokonale ladili s komediálnymi scénkami filmov. S týmto projektom uskutočňuje kvarteto aj veľmi úspešné výchovné koncerty pre základné a stredné školy, kde študentov pútavou formou obohacujú o informácie z obdobia vzniku jazzu a filmu.

Nahrali dva albumy – Good Morning Ragtime s veselou a hravou ragtimovou hudbou a dvomi, pôvodne klavírnymi skladbami E. Suchoňa a album Nuclear Sax – autorské CD Jevgenija Iršaia s jeho hudbou pre saxofón v rôznych obsadeniach. Účinkujú aj na pripravovanom albume Františka Báleša so zhudobnenou slovenskou poéziou.

O SKLADATEĽOCH A PROGRAME

Keď v roku 1842 belgický výrobca hudobných nástrojov Adolphe Sax skonštruoval saxofón, dôležitou časťou jeho konceptu bolo vytvorenie nástroja, ktorý by bol v symfonickom orchestri akýmsi spájajúcim elementom medzi zvukom sláčikových a dychových nástrojov. Táto mnohofarebnosť saxofónového zvuku sa pri spojení štyroch saxofónov násobí a vytvára naozaj nevšedné zvukové kombinácie a farby.

Pri koncipovaní dramaturgie koncertu bolo hlavným cieľom Ladislava Fančoviča poukávať práve na túto dôležitú myšlienku vynálezcu saxofónu – na jeho flexibilitu a na mnohofarebnosť saxofónového zvuku.

Dramaturgia koncertu pozostáva aj z úprav diel starých majstrov – J.S.Bacha a D. Scarlattiho. Kvarteto súrodencov Jeanjeanovcov je ukážka typickej francúzskej saxofónovej tvorby polovice 20.storočia. Uvedené budú aj diela slovenských skladateľov, ktorých počet sa za posledné desaťročie podstatne navýšil. Saxofoniáda Tadeáša Salvu je prvým kvartetom v hudobnej histórii Slovenska (1988), saxofónove kvarteto Petra Zagara, ktoré dnes zaznie vo svojej premiére, bolo skomponované na objednávku Pressburg Saxophone Quartet.

PROGRAMOVÝ BULLETÍN K PROJEKTU GALÉRIA HUDBY / 18. ROČNÍK 2023

Dramaturgia: Peter Zagar
Produkcia: Dominika Chrzanová
Grafická úprava: Martin Bízik
Zodpovedný redaktor: Renáta Niczová

Vydavateľ: Nitrianska galéria v roku 2023

Zmena programu a účinkujúcich vyhradená.
Texty neprešli jazykovou úpravou.

Projekt z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia. Fond na podporu umenia je hlavným partnerom projektu. Publikácia prezentuje výlučne názor autorov a Fond na podporu umenia nezodpovedá za obsah publikácie.

Program

16. 5. 2023

Maroš Klátik & Juraj Tomka

8. 6. 2023

Praque Quiet music collective

26. 10. 2023

Pressburg Saxophone Quartet

Vstupné

Dospelí: 5 eur

Študenti, dôchodcovia: 2,5 eur

ZŤP: 1 euro

Deti do 12 rokov: zdarma